

HỘI THẢO “BIÊN DỊCH VÀ ÁP DỤNG AACR2 Ở VIỆT NAM”

Trong những năm gần đây, do yêu cầu về hiện đại hoá hoạt động thông tin-thư viện, nhằm tăng cường trao đổi và chia sẻ thông tin và hội nhập quốc tế, công tác tiêu chuẩn hoá hoạt động thông tin-thư viện ở nước ta được chú trọng nhiều hơn, đặc biệt là tiêu chuẩn hoá trong xử lý thông tin, tài liệu ở các thư viện nói chung và trong biên mục nói riêng. Tiếp sau sự ra đời của các bản dịch MARC21 (2004), DDC 14 (2006), việc hoàn thành bản dịch Quy tắc biên mục Anh-Mỹ (AACR2), ấn bản đầy đủ (tháng 3 năm 2009) là một bước tiến mới hướng tới chuẩn hoá biên mục. Mặc dù xuất hiện chậm hơn so với dự kiến nhưng bản dịch nói chung đã đáp ứng sự mong đợi của cộng đồng thư viện Việt Nam.

Ngày 20/4/2009, tại Hà Nội, Trung tâm Thông tin Khoa học và Công nghệ Quốc gia (NACESTI) đã tổ chức Hội thảo về “Biên dịch và áp dụng AACR2 ở Việt Nam” với sự tham dự đông đảo cán bộ lãnh đạo, chuyên gia biên mục của nhiều cơ quan thông tin-thư viện và giảng viên các trường đào tạo về thông tin-thư viện trong cả nước. Hội thảo đã tập trung vào hai nội dung chính sau đây:

1. Các vấn đề liên quan đến tài liệu dịch “Quy tắc biên mục Anh-Mỹ: Lần xuất bản thứ hai. Bản dịch tiếng Việt lần thứ nhất” nhằm hoàn thiện bản dịch và xuất bản tài liệu này.
2. Việc phổ biến, áp dụng AACR2 ở Việt Nam.

11 báo cáo tham luận đã được trình bày và nhiều ý kiến phát biểu trực tiếp tại Hội thảo đã làm rõ nhiều vấn đề thuộc hai nội dung trên. Theo đánh giá chung tại Hội thảo, tuy tiến độ thực hiện công tác biên dịch bị chậm so với quy định, nhưng chất lượng phiên bản cuối cùng của bản dịch đã cho phép sử dụng nó được ngay trong công tác biên mục của cả nước. Tập thể người dịch và hiệu đính đã cố gắng khắc phục tối đa những khó khăn trong dịch thuật, đảm bảo sự nhất quán về thuật ngữ mặc dù việc dịch và sửa bản thảo sau khi hiệu đính do nhiều người thực hiện. Nhiều ý kiến cụ thể đã được nêu ra nhằm

hoàn thiện bản thảo trước khi xuất bản như tính nhất quán trong việc sử dụng thuật ngữ, cách chuyển tải thuật ngữ thân thiện hơn với người dùng, lưu ý các lỗi chính tả, cách trình bày, ...

Bản dịch đầy đủ AACR2 tuy chưa được xuất bản nhưng việc phổ biến và áp dụng quy tắc này đã được nghiên cứu áp dụng từ nhiều năm trước. Tại các cơ sở đào tạo chuyên ngành thông tin-thư viện, AACR2 đã được đưa vào chương trình giảng dạy với thời lượng khác nhau, thí dụ, tại Khoa Thư viện Thông tin Trường Đại học Văn hoá Hà Nội, môn học biên mục Mô tả tài liệu thư viện là bắt buộc với 4 đơn vị học trình (60 tiết) và gồm cả hai quy tắc ISBD và AACR2 (từ năm 2006); Khoa Thư viện-Thông tin học, Đại học Khoa học Xã hội & Nhân văn thuộc Trường Đại học Quốc gia Tp. Hồ Chí Minh, từ năm 2004, đã đưa AACR2 vào chương trình đào tạo, giảng dạy song song với ISBD, đến năm 2006 thì ISBD bị loại bỏ. Tại các thư viện lớn, AACR2 cũng đã được nghiên cứu áp dụng trong xử lý dữ liệu thư mục cho các trường của MARC21. Do quy tắc này được biên soạn cho biên mục ở các nước nói tiếng Anh nên việc biên dịch và áp dụng vào thực tiễn Việt Nam thời gian qua đã gặp rất nhiều khó khăn. Để khắc phục và đẩy nhanh việc triển khai AACR2 Hội nghị đã nhất trí đưa ra một số biện pháp sau:

1. Liên quan đến tài liệu:

- Trên cơ sở ý kiến đóng góp về bản dịch trong và sau Hội thảo, NACESTI cần nhanh chóng biên tập lần cuối và xuất bản bản dịch đầy đủ AACR2 dưới dạng in trên giấy và CD-ROM;

- Cần biên soạn một cẩm nang hướng dẫn, giúp người biên mục nắm vững hơn những quy tắc khó hiểu, với thí dụ cụ thể về đặc thù tài liệu tiếng Việt, tên người Việt Nam,... hoặc một bộ quy tắc đơn giản, dễ hiểu, dễ nhớ hơn; phù hợp với những quy tắc ISBD đã từng sử dụng, với tập quán, thói quen của người dùng tin, hạn chế việc xáo trộn CSDL hoặc một bản AACR2 rút gọn (như đã làm với MARC21) phù hợp với các thư viện và thực tiễn biên mục ở Việt Nam;

- Tăng cường khả năng tiếp cận các tài liệu tham khảo liên quan đến AACR2 thông qua hình thức số hoá các tài liệu nghiệp vụ hiện có tại một số thư viện lớn.

2. Các nội dung học thuật cần được thống nhất:

- Tiêu đề cá nhân cho người Việt Nam
- Tiêu đề tập thể
- Tiêu đề tập thể cho một số dạng tài liệu đặc thù
- Viết tắt và sử dụng chữ viết tắt cho tài liệu tiếng Việt

1. Tổ chức tập huấn với bản dịch tiếng Việt.

2. Xây dựng và triển khai kế hoạch phổ biến, áp dụng AACR2, xem xét tác động của nó đến các hệ thống thư viện khác nhau.

Hội nghị cũng cho rằng, cán bộ lãnh đạo phải nhận thức rõ vai trò của công tác chuẩn hoá nghiệp vụ, quyết tâm chuyển đổi sang chuẩn mới, và phải tạo điều kiện cho cán bộ biên mục tiếp cận và áp dụng AACR2 trong cơ quan.

Kết thúc Hội thảo, ThS. Cao Minh Kiểm, Phó Giám đốc NACESTI, đơn vị chủ trì việc biên dịch ấn bản đầy đủ AACR2, một lần nữa nhấn mạnh tầm quan trọng của việc làm này, ghi nhận những ý kiến đóng góp và kết quả áp dụng tại một số đơn vị, thống nhất một số vấn đề cụ thể liên quan đến tên người Việt Nam (coi chữ đầu tiên trong tên người Việt Nam là họ và đánh dấu phẩy ngay sau chữ đầu tiên đó, trừ trường hợp bút danh hoặc viết theo cách viết tên người nước ngoài), viết tắt (tuân thủ theo quy tắc),... và cam kết sẽ thúc đẩy để AACR2 tiếng Việt sớm ra mắt bạn đọc. NACESTI sẽ phối hợp cùng Thư viện Quốc gia Việt Nam, Thư viện KHTH Tp. Hồ Chí Minh tổ chức các lớp tập huấn chuyên sâu về AACR2 và xây dựng kế hoạch triển khai áp dụng chuẩn này rộng khắp trong cả nước.

Nguyễn Xuân Bình